

NHỮNG YẾU TỐ ẢNH HƯỞNG ĐẾN QUẢN LÝ NHÀ NƯỚC VỀ CAI NGHIỆN MA TÚY TRONG BỐI CẢNH HIỆN NAY

LÊ VĂN GÁM*

Môi trường chính trị, pháp lý, kinh tế,... ảnh hưởng, tác động mạnh mẽ đến hoạt động quản lý nhà nước nói chung và quản lý nhà nước về cai nghiện ma túy nói riêng. Do đó, nhận thức đúng và nắm rõ những yếu tố ảnh hưởng đến quản lý nhà nước về cai nghiện ma túy có ý nghĩa đặc biệt quan trọng đối với chủ thể quản lý nhà nước trong việc hoàn thiện công tác quản lý về lĩnh vực này. Bài viết nghiên cứu, luận giải những yếu tố ảnh hưởng đến công tác quản lý nhà nước về cai nghiện ma túy, từ đó đề xuất một số giải pháp nâng cao quản lý nhà nước về cai nghiện ma túy hiện nay.

Từ khóa: Quản lý nhà nước; cai nghiện ma túy; yếu tố tác động; hiệu lực, hiệu quả.

The environment of politics, law, economics, and other areas exerts significant influence on state management activities in general, and on the state management of drug rehabilitation in particular. Therefore, properly recognizing and understanding the factors affecting the state management of drug rehabilitation is of paramount importance for state management entities in enhancing the effectiveness of their operation in this field. This article researches and explains the factors impacting state management of drug rehabilitation and subsequently proposes several solutions to improve the effectiveness of state management in this area.

Keywords: State management; drug rehabilitation; influencing factors; effectiveness and efficiency.

NGÀY NHẬN: 10/6/2024

NGÀY PHẢN BIỆN, ĐÁNH GIÁ: 16/7/2024

NGÀY DUYỆT: 19/8/2024

DOI: <https://doi.org/10.59394/qlnn.343.2024.933>

1. Đặt vấn đề

Quản lý nhà nước (QLNN) về cai nghiện ma túy là hoạt động quản lý mang tính quyền lực nhà nước và sử dụng pháp luật, chính sách do các cơ quan QLNN thực hiện trong quá trình tổ chức cai nghiện ma túy nhằm đạt được mục tiêu đề ra và góp phần duy trì sự ổn định, phát triển của xã hội. Hoạt động này giúp giải quyết tệ nạn nghiện ma túy, bằng các biện pháp cai nghiện ma túy nhằm bảo đảm cuộc sống yên bình cho

người dân, góp phần thúc đẩy sự phát triển của xã hội, của đất nước.

Xuất phát từ lý luận và pháp lý cho thấy, sự cần thiết khách quan của công tác cai nghiện ma túy và hoạt động QLNN về cai nghiện ma túy có ý nghĩa đặc biệt quan trọng bảo đảm an ninh, trật tự, trị an nhằm duy trì trật tự an toàn xã hội, góp phần thúc đẩy sự phát triển kinh tế - xã hội.

* ThS, Trường Đại học Thủ Dầu Một

Thực tiễn trong những năm qua, hoạt động QLNN về cai nghiện ma túy đã được thể chế hóa trong nhiều văn bản pháp luật ở các mức độ khác nhau, như: *Luật Xử lý vi phạm hành chính* năm 2012; *Luật sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Xử lý vi phạm hành chính* năm 2020; *Luật Phòng, chống ma túy* năm 2021; Nghị định số 116/2021/NĐ-CP ngày 21/12/2021 của Chính phủ quy định chi tiết một số điều của *Luật Phòng, chống ma túy, Luật Xử lý vi phạm hành chính về cai nghiện ma túy và quản lý sau cai nghiện ma túy*; Thông tư số 62/2022/TT-BTC ngày 05/10/2022 của Bộ trưởng Bộ Tài chính quy định việc quản lý và sử dụng kinh phí sự nghiệp từ ngân sách nhà nước thực hiện chế độ áp dụng biện pháp đưa vào cơ sở cai nghiện ma túy bắt buộc; công tác cai nghiện ma túy tự nguyện tại gia đình, cộng đồng, cơ sở cai nghiện ma túy và quản lý sau cai nghiện ma túy và các văn bản khác có liên quan.

Việc hoàn thiện hệ thống chính sách, pháp luật về cai nghiện ma túy là cả quá trình lâu dài từ nhận thức lý luận, thực tiễn và pháp lý với sự tác động của những yếu tố chính trị, kinh tế, pháp lý, xã hội, văn hóa, quyền con người và quyền công dân... cùng với sự vận động, biến đổi không ngừng của đời sống xã hội. Tuy nhiên, trong bối cảnh hoàn thiện hệ thống pháp luật, xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa, bảo đảm và thúc đẩy quyền con người, quyền công dân hiện nay, vấn đề QLNN về cai nghiện ma túy ở Việt Nam cần tiếp tục hoàn thiện nhằm nâng cao hiệu quả trong công tác này.

2. Những yếu tố ảnh hưởng đến quản lý nhà nước về cai nghiện ma túy

Vấn đề hiệu lực, hiệu quả trong QLNN về cai nghiện ma túy đã và đang đặt ra trên các phương diện khác nhau, cụ thể là:

Thứ nhất, yếu tố chính trị.

Đường lối, quan điểm, chủ trương của Đảng định hướng chính trị, Nhà nước thể chế hóa thành chính sách, pháp luật tác động đến quá trình QLNN về cai nghiện ma túy nhằm xác định tính chính trị (tư duy chính trị) trong QLNN về cai nghiện ma túy. Sự lãnh đạo của Đảng là điều kiện tiên quyết, là yếu tố đặc biệt quan trọng trong xác định phương hướng, mục tiêu của QLNN về cai nghiện ma túy.

Thứ hai, yếu tố kinh tế.

Nền kinh tế thị trường tác động rất lớn đến việc xây dựng chính sách, pháp luật về cai nghiện ma túy. Mặt trái của kinh tế thị trường làm băng hoại về đạo đức, xuống cấp văn hóa và đặc biệt nảy sinh hàng loạt các vấn đề của xã hội, trong đó có tệ nạn ma túy, nghiện ma túy. Do vậy, việc xây dựng, ban hành chính sách, pháp luật về cai nghiện ma túy phải lường trước và giải quyết tình huống mới nảy sinh trong hoạt động QLNN về cai nghiện ma túy... Đồng thời, thu hút sự tham gia tích cực của khu vực tư nhân vào công tác cai nghiện ma túy (xã hội hóa về công tác cai nghiện ma túy).

Thứ ba, yếu tố pháp luật.

Hệ thống pháp luật nói chung và pháp luật về cai nghiện ma túy nói riêng dù đã được xây dựng, ban hành đầy đủ nhưng vẫn còn những “lỗ hổng”, “sơ hở chính sách”. Đánh giá hiệu lực và hiệu quả của QLNN về cai nghiện ma túy được dựa trên các tiêu chí về tính toàn diện, tính đồng bộ, tính phù hợp, trình độ xây dựng chính sách, pháp luật và tổ chức thực hiện, bao gồm:

(1) *Tính toàn diện*: đòi hỏi có thể chế chính sách, pháp luật đầy đủ quy định về tổ chức bộ máy, nhân sự, thanh tra kiểm tra, xử lý vi phạm pháp luật, đầu tư nguồn lực tài chính,... nội dung logic và có sự thống nhất trong hệ thống các văn bản quy phạm pháp luật, cũng như các quy định chi tiết, cụ thể,

rõ ràng, khoa học, đáp ứng yêu cầu của hoạt động QLNN về cai nghiện ma túy.

(2) *Tính đồng bộ*: đòi hỏi sự thống nhất, không chồng chéo, không mâu thuẫn, không trùng lặp trong các quy định.

(3) *Tính phù hợp*: các quy định về cai nghiện ma túy với trình độ phát triển của kinh tế - xã hội phù hợp với sự phát triển, giải quyết tốt mối quan hệ giữa pháp luật phòng, chống ma túy với kinh tế, chính trị, đạo đức, tập quán, truyền thống.

(4) *Trình độ xây dựng chính sách, pháp luật và tổ chức thực hiện*: bằng việc tuân thủ các nguyên tắc trong xây dựng chính sách, pháp luật, cách biểu đạt ngôn ngữ, thực hiện các bước trong thực hiện chính sách (xây dựng kế hoạch, phân công phối hợp, điều chỉnh, kiểm tra, giám sát, đôn đốc và đánh giá việc thực hiện chính sách về cai nghiện ma túy).

Bên cạnh những thay đổi tích cực, một số quy định về biện pháp đưa vào cơ sở cai nghiện bắt buộc vẫn chưa được sửa đổi, bổ sung đồng bộ, tiếp tục gây khó khăn cho công tác quyết định áp dụng biện pháp này trên thực tiễn¹. Mặc dù, *Luật Xử lý vi phạm hành chính* năm 2012 (sửa đổi, bổ sung 2020) và *Luật Phòng, chống ma túy* năm 2021 đã có những sửa đổi, bổ sung cơ bản liên quan đến biện pháp xử lý hành chính đưa vào cơ sở cai nghiện bắt buộc nhưng quy định về thời hiệu áp dụng biện pháp này vẫn chưa có sự điều chỉnh phù hợp. Do đó, việc ban hành pháp luật về cai nghiện ma túy là yếu tố ảnh hưởng trực tiếp đến hoạt động QLNN về cai nghiện ma túy.

Thứ tư, yếu tố tổ chức và năng lực QLNN.

Sự nhận thức của các ngành, các cấp, đặc biệt là cán bộ, công chức lãnh đạo, quản lý về vai trò, ý nghĩa QLNN về cai nghiện ma túy là rất quan trọng. Bởi nếu nhận thức đúng thì cán bộ, công chức mới hành động đúng và ngược lại. Điều này thể hiện thông

qua việc triển khai thực hiện công tác QLNN về phòng, chống ma túy nói chung và QLNN về cai nghiện ma túy nói riêng đã từng bước đi vào nề nếp và có hiệu quả, nhất là công tác tuyên truyền phòng, chống ma túy đã có sự đổi mới về nội dung, đa dạng về hình thức. Tuy nhiên, đối với công tác cai nghiện ma túy và quản lý sau cai cho thấy, công suất của các cơ sở cai nghiện ma túy công lập trên toàn quốc chưa đáp ứng đủ công tác cai nghiện bắt buộc. Công tác cai nghiện tự nguyện tại gia đình, cộng đồng chưa được triển khai thực hiện hiệu quả. Yếu tố này cho thấy, đa số các tỉnh, thành phố chưa quan tâm, chỉ đạo, bố trí nguồn lực để thực hiện².

Thứ năm, yếu tố nguồn lực.

Các nguồn lực (nhân lực, vật lực, tài lực, khoa học - công nghệ) ảnh hưởng đến quá trình QLNN về cai nghiện ma túy như sau: (1) Nguồn nhân lực là yếu tố quyết định đến thành công hay thất bại trong hoạt động của một tổ chức, trong đó chất lượng nguồn nhân lực là thước đo chủ yếu đánh giá mức độ phát triển bền vững của một tổ chức; (2) Vật lực thể hiện qua việc đầu tư cơ sở vật chất, các trang thiết bị phục vụ công tác cai nghiện ma túy; (3) Tài lực thể hiện qua nguồn ngân sách đầu tư, chính sách tài chính dành cho công tác cai nghiện ma túy (nguồn tài lực từ xã hội hóa cai nghiện ma túy mang lại); (4) Khoa học - công nghệ thể hiện việc ứng dụng các thành tựu khoa học kỹ thuật và công nghệ vào công tác cai nghiện ma túy, đặc biệt là vấn đề chuyển đổi số trong hoạt động cai nghiện ma túy. Vì vậy, yếu tố nguồn lực có tác động rất lớn cho việc bảo đảm các yêu cầu, điều kiện về cơ sở vật chất, trang thiết bị tối thiểu để thực hiện quy trình chuyên môn về cai nghiện ma túy cũng như các điều kiện sinh hoạt cho người cai nghiện của công tác QLNN về cai nghiện.

Thứ sáu, các yếu tố khác.

Ngoài những yếu tố nêu trên, hoạt động

QLNN về cai nghiện ma túy cũng chịu sự tác động của một số các yếu tố khác, như: xu hướng quản trị tốt hay quản trị nhà nước tốt; các vấn đề đặt ra trong bối cảnh xây dựng chính quyền số, chính phủ số, kinh tế số, xã hội số, chuyển đổi số, đặc biệt là sự tác động của cách mạng công nghiệp 4.0; vấn đề dịch bệnh cũng như sự tác động của các tình huống bất thường trong hoạt động QLNN nói chung và QLNN về cai nghiện ma túy nói riêng.

Quy định về công tác cai nghiện vẫn còn một số bất cập, như: công tác lập hồ sơ đưa người nghiện vào cơ sở cai nghiện bắt buộc gặp khó khăn, người nghiện ở ngoài xã hội nhiều, tác động rất lớn đến tình hình trật tự, an toàn, xã hội; đội ngũ cán bộ làm công tác cai nghiện tại gia đình, cộng đồng chủ yếu là kiêm nhiệm, chưa được đào tạo chuyên sâu, hiệu quả không cao; công tác quản lý sau cai tại nơi cư trú và tại cơ sở quản lý sau cai không còn phù hợp; chưa có quy định về cai nghiện ma túy với người nước ngoài và người Việt Nam ở nước ngoài bị trục xuất về nước do nghiện ma túy. Công tác xã hội hóa cai nghiện còn nhiều khó khăn, do đây là lĩnh vực lợi nhuận không cao nên không thu hút được các nhà đầu tư. Cơ sở vật chất ở một số cơ sở cai nghiện còn thiếu, xuống cấp, chưa được quan tâm đầu tư thỏa đáng, dẫn đến khó khăn, bất tiện trong sinh hoạt. Số người nghiện vẫn gia tăng, năm 2009, cả nước có 146.731 người nghiện có hồ sơ quản lý, đến tháng 12/2019 cả nước có 235.314 người nghiện có hồ sơ quản lý (tăng 60%). Đồng thời, xuất hiện nhiều chất ma túy mới, nhất là ma túy tổng hợp³.

3. Một số đề xuất nhằm nâng cao hiệu quả quản lý nhà nước về cai nghiện ma túy

Một là, tiếp tục thực hiện các chủ trương, đường lối của Đảng và chính sách, pháp luật của Nhà nước về phòng, chống ma túy. Trong quá trình lãnh đạo hoạt động QLNN về cai nghiện ma túy, các cấp ủy Đảng cần

phân định rõ chức năng lãnh đạo của Đảng với chức năng quản lý của cơ quan QLNN, tránh tình trạng Đảng bao biện, làm thay. Các văn bản, như: Chỉ thị số 36-CT/TW ngày 16/8/2019 của Bộ Chính trị về tăng cường, nâng cao hiệu quả công tác phòng, chống và kiểm soát ma túy đã đưa ra yêu cầu tiếp tục hoàn thiện hệ thống pháp luật, tạo thuận lợi cho công tác phòng, chống ma túy; đồng thời, ban hành chính sách, văn bản quy phạm pháp luật về cai nghiện ma túy, trong đó cần sớm sửa đổi, bổ sung *Luật Phòng, chống ma túy* và các văn bản pháp luật khác có liên quan theo hướng đồng bộ, thống nhất, phù hợp với thực tiễn của công tác này.

Hai là, trước bối cảnh hội nhập quốc tế, giữa các quốc gia có sự giao lưu hợp tác trên các lĩnh vực từ kinh tế, chính trị, ngoại giao, văn hóa, xã hội,... trong đó có công tác phòng, chống ma túy và cai nghiện ma túy. Để đáp ứng yêu cầu này, Nhà nước cần tiếp tục quan tâm xây dựng chính sách hợp tác quốc tế, học tập kinh nghiệm quốc tế trong công tác cai nghiện ma túy. Đồng thời, tiếp tục hoàn thiện chính sách cai nghiện ma túy đáp ứng yêu cầu của nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam. Đặc biệt, vấn đề xã hội hóa công tác cai nghiện ma túy cần phải được chú trọng về phụng dưỡng thể chế, chính sách và sự tham gia của cộng đồng người dân và doanh nghiệp.

Ba là, tiếp tục hoàn thiện pháp luật đối với hoạt động QLNN về cai nghiện ma túy. Cần ban hành văn bản hướng dẫn thống nhất về việc xác định thời điểm bắt đầu tính thời hiệu áp dụng biện pháp xử lý hành chính đưa vào cơ sở cai nghiện bắt buộc thông qua việc nghiên cứu, cập nhật hướng dẫn về việc xác định thời điểm tính thời hiệu đối với các hành vi tại Điều 32 *Luật Phòng, chống ma túy* năm 2021. Bảo đảm tính thống nhất giữa các quy định pháp luật, thời hiệu áp dụng biện pháp đưa vào cơ sở cai nghiện bắt buộc nên được tính từ ngày cá

nhân thực hiện hành vi vi phạm quy định tại khoản 1, 3 Điều 32 Luật Phòng, chống ma túy năm 2021 hoặc kể từ ngày cá nhân thực hiện lần cuối một trong những hành vi vi phạm quy định tại khoản 2, 4, Điều 32 Luật Phòng, chống ma túy năm 2021.

Bốn là, hoàn thiện tổ chức và nâng cao năng lực QLNN về cai nghiện ma túy. Để đổi mới về nội dung, đa dạng về hình thức, huy động được sự tham gia của nhiều cấp, nhiều ngành và quần chúng nhân dân; từng bước đổi mới công tác cai nghiện ma túy. Nâng cao công tác lãnh đạo, chỉ đạo, tổ chức thực hiện, chế độ thông tin, báo cáo việc cai nghiện ma túy; có định hướng nâng cấp, mở rộng mạng lưới cơ sở cai nghiện bắt buộc bảo đảm hoạt động tiếp nhận số người nghiện, cai nghiện. Tăng cường kiểm tra công vụ, thực hiện kỷ luật, kỷ cương hành chính, tinh thần trách nhiệm, đạo đức, quan hệ ứng xử đối với công chức, viên chức...

Năm là, huy động, bố trí nguồn lực cho công tác cai nghiện ma túy. Cần có chế độ ưu đãi để khuyến khích, xã hội hóa công tác cai nghiện ma túy nhằm thu hút các tổ chức, cá nhân tham gia vào lĩnh vực cai nghiện ma túy tự nguyện; bảo đảm thu nhập của người làm công tác cai nghiện ma túy. Tiếp tục nghiên cứu, đề xuất chế độ, chính sách ưu đãi phù hợp đối với đội ngũ làm việc trong công tác này. Cần thiết phải bố trí, trang bị đầy đủ những phương tiện làm việc hiện đại, thông minh và sử dụng hiệu quả, tiết kiệm phương tiện bảo đảm cho hoạt động cai nghiện ma túy, trong đó tập trung, thống nhất và quản lý trên hệ thống phần mềm (chuyển đổi số trong công tác cai nghiện ma túy).

4. Kết luận

Hoạt động QLNN về cai nghiện ma túy chịu sự ảnh hưởng của nhiều yếu tố khác nhau, như: chính trị, pháp lý, kinh tế - xã hội, năng lực tổ chức, lãnh đạo quản lý,... cũng như tác động đến việc thực hiện các nội dung QLNN về cai nghiện ma túy, gồm: (1)

Ban hành chính sách, văn bản quy phạm pháp luật về cai nghiện ma túy; (2) Xây dựng bộ máy cán bộ, công chức làm công tác QLNN về cai nghiện ma túy; (3) Công tác lãnh đạo, chỉ đạo, tổ chức thực hiện, chế độ thông tin, báo cáo việc cai nghiện ma túy; (4) Thanh tra, kiểm tra, giám sát, xử lý vi phạm trong lĩnh vực cai nghiện ma túy; (5) Hướng dẫn nghiệp vụ, tuyên truyền, phổ biến kiến thức, pháp luật về cai nghiện ma túy. Chính vì vậy, nghiên cứu, luận giải những yếu tố ảnh hưởng đến QLNN về cai nghiện ma túy là rất cần thiết, từ đó, đề xuất một số giải pháp nâng cao hiệu quả QLNN về cai nghiện ma túy trong bối cảnh hiện nay □

Chú thích:

1. Trần Anh Liêm (2023). *Một số vướng mắc, bất cập của Luật Xử lý vi phạm hành chính về áp dụng biện pháp đưa vào cơ sở cai nghiện bắt buộc*. <https://tapchitoaan.vn>, ngày 02/8/2023.
2. Cục Phòng, chống HIV/AIDS - Bộ Y tế (2023). *Khắc phục khó khăn, vướng mắc trong quản lý người sử dụng, người nghiện ma túy*. <https://vaac.gov.vn>, ngày 10/3/2023.
3. Chính phủ (2020). *Tờ trình số 386 /TTr-CP ngày 26/8/2020 về Dự án Luật Phòng, chống ma túy (sửa đổi)*.

Tài liệu tham khảo:

1. Lê Văn Gấm (2021). *Quản lý nhà nước về phòng, chống ma túy từ thực tiễn tỉnh Bình Dương*. H. NXB Khoa học xã hội.
2. Phan Thị Mỹ Hạnh (2019). *Những vấn đề về công tác phòng, chống ma túy ở Việt Nam: Lý luận và thực tiễn (Sách chuyên khảo)*. H. NXB. Công an nhân dân.
3. Nguyễn Duy Phương (2017). *Thực trạng và giải pháp nâng cao hiệu quả quản lý nhà nước đối với việc cai nghiện ma túy tại cộng đồng*. Tạp chí Lý luận và Thực tiễn, Trường Đại học Luật - Đại học Huế, số 1/2017.
4. Quốc hội (2021). *Luật Phòng, chống ma túy năm 2021*.
5. Phạm Hồng Thái (2021). *Giáo trình Lý luận quản lý nhà nước*. H. NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.
6. *Quản lý nhà nước về công tác phòng, chống ma túy hiện nay*. <https://www.quanlynhanuoc.vn>, ngày 27/4/2023.